

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Kulturowe i religijne znaczenie dzieła i myśli Heinricha Pescha SJ, 1854–1926.

Jezuicki wkład w myśl społeczną kościoła.

Rozprawa dotyczy dorobku naukowego Heinricha Pescha SJ w szerokim kontekście kulturowym i religijnym, z uwzględnieniem wkładu jezuitów w rozwój myśli społecznej Kościoła katolickiego. Przedmiotem analizy jest wpływ poglądów Pescha, a w szczególności koncepcji solidaryzmu chrześcijańskiego, na współczesny kształt kultury oraz doktryny społecznej. Dla realizacji celów badawczych konieczne było zrekonstruowanie i zinterpretowanie jego poglądów we współczesnym świetle.

W pierwszym rozdziale, który nosi charakter wprowadzający, naszkicowano obraz ewolucji doktryny i praktyki Kościoła katolickiego w kwestiach ekonomicznych w okresach poprzedzających pojawienie się solidaryzmu. Na analizowany kontekst historyczny składają się źródła zawarte w Piśmie Świętym, nauczanie Ojców Kościoła, koncepcje ekonomiczne św. Tomasza z Akwinu oraz scholastyków, praktyka banków pobożnych, misje jezuickie wśród Indian Guarana, działalność biskupa Kettelera oraz encyklika *Rerum novarum*.

Rozdziały drugi, trzeci oraz czwarty poświęcone zostały rekonstrukcji i systematyzacji myśli Pescha. W rozdziale drugim omówione zostały fundamenty filozoficzne systemu Pescha, jego chrześcijański charakter, antropologia, stosunek człowieka do natury, rola pracy. Uwzględniono w nim również wyrosłe z prawa naturalnego instytucje, które są filarami życia społecznego: rodzinę, państwo oraz własność prywatną. Przeanalizowane zostały także kluczowe dla systemu solidarystycznego pojęcia, takie jak solidarność, organiczno–moralna natura społeczeństwa, zasada pomocniczości.

Rozdział trzeci przedstawia solidaryzm jako propozycję alternatywnego systemu gospodarczego. Omówione w nim zostały kluczowe pojęcia i koncepcje ekonomiczne, takie jak kryterium celu gospodarki narodowej oraz rozróżnienie pomiędzy produktywnymi i

nieproduktywnymi rodzajami walki konkurencyjnej. Powyższe idee poddane zostały interpretacji w świetle pytań o ich aktualność w dzisiejszym świecie.

Rozdział czwarty został poświęcony wątkom kulturowym w dziele Pescha. Poddano w nim analizie peschańską koncepcję kultury oraz dokonano interpretacji stosunków łączących zjawiska gospodarcze z całością kultury. Przebadano też z perspektywy kulturowej poglądy Pescha na zagadnienia demograficzne, kwestie rasowe, stan nauki czy kryzys kultury.

Ostatni, piąty rozdział, zawiera analizę porównawczą zrekonstruowanego systemu solidarystycznego z nauczaniem społecznym Kościoła katolickiego w XX i XXI wieku. W tym celu poddano analizie encykliki społeczne poczynając od *Quadragesimo anno*. W oparciu o analizę komparatywną, zbadano także związek poglądów uczniów Pescha z doktryną solidarystyczną. Dodatkowo, poddany został analizie krytycznej wkład Pescha do dorobku teoretycznego nauk ekonomicznych oraz pośrednie i bezpośrednie (poprzez nauczanie społeczne oraz korporacjonizm) oddziaływanie solidaryzmu na współczesny kształt rzeczywistości społeczno-gospodarczej w Niemczech, Europie, a pośrednio także w Polsce.

Andrzej J. J. J.